

Збірник матеріалів
II науково-практичної міжвузівської
конференції
„Слов’янські народи в історичному
процесі: генезис проблеми”

(на основі школи
„Історії слов’янських народів”)

Керівник – заслужений діяч науки і техніки України,
член-кореспондент Академії педагогічних і соціальних наук та
Міжнародної слов’янської академії, кандидат історичних наук, ректор
РДГУ, професор *Постоловський Руслан Михайлович*

За науковою редакцією члена-кореспондента,
професора *Р.М.Постоловського*

Слов’янські народи в історичному процесі: генезис проблеми:
Збірник матеріалів II науково-практичної міжвузівської конференції.
Вип.2. – Рівне: РДГУ, 2008. – 146 с.

Редакційна колегія:

- Постоловський Р.М.* - голова, кандидат історичних наук, професор,
член-кореспондент Міжнародної
слов’янської академії наук, ректор РДГУ
- Савчук П.О.* - заступник голови, кандидат історичних наук,
доцент кафедри всесвітньої історії РДГУ
- Гон М.М.* - відповідальний секретар, доктор політичних
наук, завідувач кафедри політичних наук,
професор кафедри всесвітньої історії
- Жилюк С.І.* - доктор історичних наук, професор, завідувач
кафедри релігієзнавства Національного
університету „Острозька академія”
- Шеретюк В.М.* - кандидат історичних наук, декан історико-
соціологічного факультету

Рецензенти:

- Савчук Б.О.* - доктор історичних наук, професор, завідувач
кафедри Прикарпатського національного
педагогічного університету
- Троян С.С.* - доктор історичних наук, професор, завідувач
кафедри міжнародних відносин і
країнознавства РІС КСУ

Друкується за рішенням вченої ради Рівненського державного
гуманітарного університету
(протокол №10 від 30.05.2008 р.)

За достовірність фактів, дат, назв і т.п. відповідають автори статей. Думки
авторів можуть не співпадати з позицією редколегії.

2. Od Mečičara k Dzurindovi. Slovenská politika a politický systém v prvni m desetiletí samostatnosti./Ed.L.Kopeček,M.Belko,V.Havlí k,J.Sedlár. – Brno, 2003.
3. Samson I. Geopolitická identita Strednej Európy. Medzinárodné otázky.- 4. 1992.
4. Slovensko 1995. Súhrnná správa o stave spoločnosti. – Bratislava. – IVO. – 1995.
5. Strieľame sa do nohy. Rozhovor s Eduardom Kukanom. Sme, 29.3.1996.
6. Szomolányi S. Zostáva Slovensko v rámci stredoeurópskeho variantu tranzície?/ Slovensko. Voľby 1994. Bratislava, slovenské združenie pre politické vedy. 1994.
7. Новицький В. Інтеграція як інструмент сучасного розвитку та геополітики// Політика і час – 2003. - №11. – С.58-67.
8. Мартинчук І.І. Вишеградська четвірка як приклад регіоналізації Європи. // Проблеми європейської інтеграції і транскордонного співробітництва. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, Луцьк, 29-30 вересня 2005 р. / За ред. В.Й.Лажника, С.В.Федонюка. – Луцьк: “Вежа”, 2005. – 542 с.
9. Рилач Ю. Як добрі сусіди. Україна та Словаччина – перебування в об'єднаній Європі //Політика і час. –2003. - №8. – С.41-46.

УДК 94 (437) „1918/1938”

О.П.Ворон

РОЛЬ І МІСЦЕ ЧЕХОСЛОВАЦЬКИХ ЖІНОК У СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ МІЖВОЄННОЇ ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ (1918 – 1938 рр.)

Суспільно-політичне життя Чеських земель кінця XIX – першої половини XX століття формувалося під впливом лібералізму, компонентом якого були емансипаційні прагнення національного характеру та боротьба за політичну демократію. Економічні та суспільні зміни, які відбулися у суспільстві, сприяли й активізації жінок, котрі почали активніше добиватися зрівняння своїх прав із чоловіками.

Перші прояви жіночих емансипаційних, ліберальних демократичних тенденцій у чеському суспільстві сягають середини XIX століття. Чеський емансипаційний рух жінок, що розпочався у 60-х роках XIX століття, мав гуманістичні й демократичні риси і виражався прагненням певної економічної самостійності та, головним чином, можливості отримання освіти. Наступним кроком емансипаційного руху було досягнення доступу, а згодом і впливу жінок на суспільно-політичне життя країни за рахунок отримання політичних прав. При цьому варто зауважити, що війовничі феміністки у чеському середовищі практично не зустрічалися [16, с. 236 – 272].

Про потребу змінити становище жінки у суспільстві першими мусили відмітити власне жінки, хоча у прагненні рівноправності з чоловіками чеські жінки мали підтримку деяких прогресивних чоловіків, серед яких були і земські депутати. Варто зауважити, що

співробітництво між прогресивними жінками та чоловіками у чеському середовищі було дуже виразним ще в XIX столітті, особливо в межах усієї Європи.

На межі XIX – XX століть свою діяльність розпочала наступна генерація прогресивних жінок, які енергійно виступали за рівні права у публічному та політичному житті. Значно посилилися емансипаційні тенденції на початку XX століття – у час, коли жінки почали заявляти про свої політичні права і активно виступати за проведення всезагального виборчого права. Так, уже в 1905 році Комітет з виборчого права жінок почав проводити агіткампанію, спрямовану на внесення жіночих кандидатур у виборчі списки усіх політичних партій, які симпатизували емансипаційному руху жінок.

Суспільно-політичній активності та публічній роботі чеських жінок у період функціонування I ЧСР посприяло отримання ними в 1920 році виборчого права, на досягнення якого була спрямована уся попередня жіноча суспільна активність. Однак із прийняттям Конституції 1920 року, яка забезпечувала жінкам однакове політичне та громадянське право з чоловіками, зрозуміло, рівноправність відразу не прийшла. Заважали тому і найрізноманітніші застарілі упереджені уявлення, пов'язані із звичаєм інертності жінки у суспільстві [13, с. 195]. Таким чином, прийняття всезагального виборчого права по суті було формальністю, за якою фактичне і справжнє рівноправ'я повинно було розвиватися жінками саме протягом 20-30-х років XX століття, тобто у роки I ЧСР. У той час навіть побутувала думка, що жіноча громадська активність уже й не є потребою, оскільки мети було досягнуто. Однак дуже скоро прогресивно орієнтовані жінки засвідчили, що, навпаки, роботу потрібно продовжувати, бо теоретичне визнання прав потребувало закріплення на практиці [5, с. 394].

Доказом жіночої активності у період I ЧСР була велика асоційованість жінок у різноманітних спілках, товариствах та організаціях (як власне жіночих, так і мішаних), публічні виступи їх керівних представниць, пропаганда доцільності рівноправності у чехословацькому суспільстві.

З ідеологічного погляду суспільство міжвоєнної Чехословаччини можна поділити на два відмінні суспільні середовища – ліберально орієнтоване „прогресивне” середовище і на католицьку релігійну сферу. Саме тут знаходилися найбільші та найвпливовіші сили жіночої суспільно-політичної активності, як то ліберально орієнтовані жіночі об'єднання, які репрезентували передусім середній стан, і були часто означені терміном „прогресивні”, так і організації католицьких жінок, що діяли при Чехословацькій народній партії. Обидва типи жіночих

організацій виразно себе презентували у суспільстві, мали активні функціональні організації та міжнародні приєднання. Вирізнялися вони й своєю видавничою справою.

Ліберально орієнтовані жіночі спілки були самостійними організаціями, не підвладними безпосередньо жодній політичній партії, хоча індивідуальне членство їх представниць у політичних партіях не виключалося. Багато членів, головним чином активісток ліберальних жіночих об'єднань, були членами народно-соціалістичної, народно-демократичної, аграрної та соціал-демократичної партій. Жіночі об'єднання такого типу згуртовували жінок-членів різних політичних партій демократичного спрямування та жінок без виразної партійної належності.

Діяльність вищезазначеного типу спілок була спрямована на утвердження рівноправності жінок у суспільстві та забезпечення рівних можливостей для чоловіків та жінок. Прогресивні жінки, за посередництва спілок, прагнули поступово пояснити якнайширшому колу жінок, різних суспільних груп потребу демократизації суспільства. Ідеалом, кінцевою метою демократизації була не ізолюваність діяльності та починань жінки у суспільстві, а чесна, лояльна, всебічна робота обох статей для народу. „Рівноправ'я повинно полягати у тому, щоб жінка, яка дійсно внутрішньо відчуває себе здатною до певної діяльності (політичної чи іншої) без перешкод могла б присвятити себе їй” [17, с. 21 – 29].

Втім, реальне життя чехословацького суспільства впродовж 20 – 30-х років ХХ століття свідчило про те, що чим далі суспільство віддалялося від переломних років, тим більше Конституція ставала лише програмою, ненаповненою законом. Виявилося, що членство у політичних партіях та прийняття Конституції не було достатнім для реалізації жіночої рівноправності. Жінки вважали за потрібне витворити центральну організацію, яка б об'єднала існуючі самостійні жіночі спілки для ефективнішого їх впливу на суспільство. Результатом цих прагнень стало створення 8 травня 1923 року Жіночої народної ради з резиденцією у Празі та філіалом у Брно для Моравії та Сілезії, ідейним попередником якої був Чехословацький захист жіночих інтересів, створений 1919 року (початково Союз захисту жінок) [3, с. 86]. Поміж тим, вдаючись до ретроспективи, варто згадати і створений 1901 року Жіночий чеський клуб, який був осередком прогресивних емансипованих прагнень жінок, при якому в 1905 році утворився Комітет виборчого права жінок.

Діяльність Жіночої народної ради поширювалася по всій території ЧСР, але найвиразніше проявлялася у Чехії. Жіноча народна

рада утворилася як неполітичне об'єднання жіночих організацій за інтересами, галузевих та інших організацій, а також жінок, які не належали до жодних спілок чи організацій. Мета діяльності жіночих організацій і причини їх виникнення прослідковуються у статуті ЖНР 1923 року, у якому йшлося: „ метою ЖНР є утвердження рівноправності жінок, гарантованої Конституцією, у життєвій практиці та забезпечення її дієвості [3, с. 86]”.

Першими членами ЖНР стали два найважливіші на території Чехії жіночі об'єднання – Жіночий чеський клуб і Комітет з виборчого права жінок. Пізніше до Ради долучилися й інші спілки, а в окремих містах виникали й нові. Загалом у Жіночій народній раді були асоційовані фактично усі чехословацькі жіночі спілки, котрі прагнули демократизації суспільства чоловіків та жінок. Входили до ЖНР і німецькі жіночі спілки. Йдеться, передусім, про „Frauenbund”, „Deutsche Lehrerinnen”, „Deutsche Handarbeitslehrerinnen”, „Deutsche Postbeamtinnen”, „Froebelbund”. Компонентом Жіночої народної ради було й Товариство вузівських освічених жінок [6, с. 23], у якому зосереджувалося чимало відомих представниць жіночого руху.

Кількість членів та приєднаних організацій у ЖНР поступово зростала і у 1935 році складала уже 150 міських жіночих організацій, де нараховувалося 27 000 членів [5, с. 395].

Діяльність ЖНР зосереджувалася також на систематичних контактах з усіма дочірніми організаціями як у ЧСР, так і за її межами, співпраці з установами та особами, які могли б мати вплив на витворення фактично нового становища жінки у суспільстві, особливо із законодавчими органами та інституціями виконавчої державної та публічної влади, з громадськими та приватними роботодавцями, галузевими організаціями. Співпраця, у першу чергу, полягала в поданні референцій до намічених змін у законах, що стосувалися становища жінки у суспільстві,

У 1932 році із членів ЖНР почали створюватися клуби Жіночої народної ради. Перший такий клуб було створено у Чехії навесні 1932 року, а в лютому 1933 року й у Братиславі. На кінець 1937 року Жіноча народна рада асоціювала уже 15 клубів: у Бенешові, Братиславі, Брно, Моравській Оставі, Оломоуці, Опаві, Пардубіцах, Пльзні, Празі, Піску, Пршерові, Тішнові та Зноймні [6, с. 23]. Метою існуючих клубів було сприяння проникненню жіночого прогресивного елементу в суспільство і водночас залучення до роботи Жіночої народної ради представників найрізноманітніших суспільних верств. Варто згадати, що схожа ініціатива мала місце у 1927 році, коли правлінням ЖНР була подана пропозиція щодо створення Кола друзів Жіночої народної ради

[3, с. 64], завдання якого мало полягати у матеріальному забезпеченні ЖНР, підтримці усіх акцій, організованих радою, та у підвищенні рівня зацікавленості якомога найширших верств населення діяльністю жіночих прогресивних організацій.

Наступним кроком прогресивних жінок стало створення у 1936 році при ЖНР Комітету дії захисту прав жінок, який міг би здійснювати втручання у ті сфери суспільного життя, де реалізація прав жінок була під загрозою. Членом Комітету могла стати будь-яка жінка чи чоловік, переконання яких збігалися із завданнями та метою комітету.

Активізації низки прогресивних жіночих організацій у Моравії сприяв католицький політичний рух, який мав тут традиційно міцну позицію, про що свідчила велика кількість католицько орієнтованих жіночих спілок [1, с. 80]. Найактивнішою та найвпливовішою ліберальною жіночою організацією Моравії у період першої Чехословацької республіки була Земська організація Прогресивних моравських жінок (ЗО ПЖМ), створена 1910 року (відновлена 8-9 червня 1924 року на з'їзді моравських жінок у Вишкові) [5, с. 395]. Згадана організація, що діяла найактивніше у моравсько-сілезьких землях, програмно домагалася культурної, соціальної, політичної та економічної рівноправності жінок з чоловіками.

Членська основа ЗО ПЖМ постійно зростала, про що свідчать статистичні дані 1925-1930 років. Так, на 18 жовтня 1925 року під головуванням ЗО ПЖМ було організовано 22 спілки. У 1925 році відгалуження Прогресивної жіночої організації існували уже в Брно, Вишкові, Оломоуці, Голешові, Валашске Мезіржічі та Рожнові під Радгоштем. Кількість членів на 31 грудня 1928 року була така: 34 спілки і організації зі 161 безпосереднім членом та 7 приватних товариств прогресивних жінок у містах Валашске Мезіржічі, Вишков, Голешов, Оломоуц, Брно, Рожнов під Радгоштем та Бойковіце. На початку 1930 року налічувалося уже 36 спілок та 175 безпосередніх членів [3, с. 151].

ЗО ПЖМ пропагувала у чехословацькому суспільстві доцільність залучення жінки до політики та вирішення державних і суспільних справ. Зокрема, у її програмі наголошувалося на тому, що „жінка буде нарівні поставлена з чоловіком – культурно, юридично та політично” [10, с. 147].

Посприяла масштабній та різноманітній суспільно-політичній і публічній активності жінок у добу I ЧСР й симпатія до них президента Томаша Масарика, передусім до діяльності ліберальних жіночих спілок [25, с. 177]. Президент I ЧСР підкреслював доцільність співпраці

чоловіків та жінок, взаємне їх визнання та рівноправність. Паралельно Томаш Масарик сприяв розвитку діяльності Комітету виборчого права жінок, підтримував жіночу політичну просвіту і, власне, участь останніх у політичному житті країни [2, с. 111].

Та попри те, що багато жінок, за сприяння Т. Масарика, досягли значних успіхів у суспільно-політичному житті новоствореної республіки, насправді в громадській роботі та політичній діяльності вони витіснялися. Підтвердженням цього стали, зокрема, осінні вибори 1929 року, коли з 450 мандатів жінки отримали лише 14, тобто неповних 3%. Причому у Моравії взагалі не було жодної жінки на виборче місце [3, с. 88].

Ситуація у сільській місцевості, де зосереджувалася лише маленька частина прогресивно налаштованих жінок, була ненайкращою для вироблення політичної свідомості у жінок. Це пояснюється і тим фактом, що організації селянських жінок не входили до основної організації Прогресивних жіночих спілок, до ЖНР, хоча багато їх представників тісно співпрацювали з нею [9, с. 328].

Після створення самостійної Чехословацької республіки у 1918 році відбувся значний розмах і жіночого католицького руху та активізація різноманітних жіночих організацій, чому посприяло отримання жінками активного та пасивного виборчого права. До публічного життя жінки були долучені у межах окремих політичних партій. Так, католицькі жінки мали при Чехословацькій народній партії свої організації, які відзначалися масштабною діяльністю. Невдовзі жінки почали самостійно проводити громадську діяльність, однак, в очевидній згоді з політичними інтересами чоловіків. Своє місце вони бачили у підтримці політично-ідеологічних принципів, а тому власного залучення до активної політики програмно не добивалися. Підтримку політики ЧНП католицькі жінки мотивували прагненням допомогти і підтримати своїх чоловіків у їхній політичній та громадській роботі у католицькому дусі, оскільки долучатися до активної політики католицькі жінки не хотіли [8, с. 70].

Могутньою загальнодержавною жіночою католицькою організацією був створений 1925 року Союз чехословацьких католицьких жінок та дівчат Чехії [3, с. 235] з правом творення своїх філіалів по всій республіці.

У Моравії процес об'єднання окремих жіночих католицьких спілок та організацій відбувався на установчому генеральному з'їзді 16 листопада 1924 року у Брно, результатом якого було створення Союзу католицьких жінок і дівчат Моравії, Сілезії та Глuchинська. Засновницею та будівницею католицького жіночого руху на Моравії

вважається Франтішка Меншикова, яка була співзасновницею християнсько-соціальної спілки жінок та дівчат „Здіслава” [3, с. 240].

Чисельність Союзу католицьких жінок і дівчат Моравії, Сілезії та Глучинська була доволі великою. Так, за перший рік діяльності Союзу було зареєстровано 29 000 членів у 260 філіалах. До Союзу католицьких жінок та дівчат масово вступило 10 окремих жіночих католицьких спілок. Зокрема, християнсько-соціальна робітничка жіноча спілка „Майбутнє” у Новому Їчині, Християнсько-соціальна спілка жінок та дівчат у Кралові Полі, спілка „Людмила” у Пршерові, спілка „Марта” у Простейові, Товариство християнських матерів в Угорському Градішті, Християнсько-соціальна спілка жінок та дівчат в Оломоуці та Товариство християнських матерів у Бухловіцях. Уже наприкінці 1926 року кількість членів Союзу становила 83 000, а на 31 серпня 1927 року – 119 902 члени. До 13 грудня 1932 року кількість членів Союзу католицьких жінок і дівчат Моравії, Сілезії та Глучинська становила 280 643 особи, що свідчило про збільшення їхньої кількості за останні 5 років більш ніж удвічі. За 1932 рік до Союзу долучилося ще 35 542 члени. Загальна кількість осіб, які входили до Союзу на кінець 1932 року, складала 262 456. На 31 грудня 1937 року нараховувалося уже 315 162 члени Союзу [3, с. 261]. Ріст членства Союзу був, передусім, результатом масштабної агітаційної роботи.

Пропагандистські та організаторські заходи католицьких жінок дуже допомагали презентації та поляризації партії народовців у суспільстві, а відповідно і отриманню партією міцної позиції у політичному спектрі першої Чехословацької республіки. Активізація діяльності католицьких жінок у 20-х роках обґрунтовується самими жінками релігійним розбратом, який тоді був помітним у суспільстві, через що вони (тобто жінки) не мають права лишатися лише у сімейному колі, а повинні брати участь й у публічному житті, добиваючись християнізації усього суспільства [3, с. 258].

У першій Чехословацькій республіці, за посередництва жіночих католицьких спілок і католицької преси, народна партія мала вплив й на сільських жінок, який, до речі, був значним та доволі успішним, однак у порівнянні з попереднім періодом вплив і результат прогресивних ідей та прагнень були значно виразнішими за католицький. Емансипаційні, ліберальні та демократичні жіночі тенденції у роки першої Чехословацької республіки все глибше проникали у село, впливаючи на тамтешніх жінок. Деякі з них були долучені до активної роботи у прогресивних жіночих спілках. Окремі жінки, задіяні в аграрному русі й аграрній партії, водночас виступали виразними діячами прогресивних жіночих спілок [3, с. 289]. Проте

намагання політичного католицизму вплинути на суспільство, зокрема на його жіночу частину, було значним.

Отже, цілком правомірно можна констатувати, що доба І Чехословацької республіки характеризувалася небувалою, масштабною і різноманітною суспільно-політичною та публічною діяльністю жінок. Власне період існування І ЧСР відзначився феноменом ліберальних демократичних прагнень жінок, суспільно-політична діяльність яких у всіх сферах публічного життя небувало розрослася, зорганізувалася, поглибилася та інтернаціонально об'єдналася й корегувалася попри відсутність великої підтримки чехословацького суспільства.

Жіноча суспільно-політична активність усіх ідейних орієнтацій у першій половині ХХ століття була досі і потім небувалою. Жіночі прогресивні організації долучалися до політичних справ, висловлювалися щодо законопроектів, подавали власні проекти та пропозиції на виправлення запропонованих матеріалів. І як результат жіноча активність протягом декількох тисячоліть принесла свій кінцевий ефект, вплинувши на суспільні зміни.

Католицькі жіночі організації, які своїм консерватизмом творили чіткий прототип ліберально орієнтованим прогресивним жіночим організаціям, у свою чергу, відіграли важливу роль в отриманні Чехословацькою народною партією значимого місця у політичній системі І ЧСР.

Джерела та література

1. Burešová J. Počátky veřejné a společensko-politické aktivity liberálně založených žen na Moravě // ACTA UPO, Historica 28-1998. – Olomouc, 1999. – S. 77 – 91.
2. Burešová J. Postavení žen ve společnosti v první polovině dvacátého století a postoj T.G. Masaryka k dané realitě // vřopanství a T.G. Masaryk. – Hodonín, 1999. – S. 108 – 117.
3. Burešová J. Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století. – Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001. – 506 s.
4. Burešová J. Sonda do činnosti moravských ženských liberálně orientovaných a katolických spolků v první polovině 20. století // Studie k sociální m dějinám. – Opava, 2001. – S. 112 – 123.
5. Burešová J. Společensko-politická aktivita a veřejná činnost žen za první Československé republiky (1918 – 1938) // Československo 1918 – 1938. Osudy demokracie ve střední Evropě, Díl II. – Praha, 1999. – S. 393 – 400.
6. Burešová J. Společensko-politická a veřejná činnost žen v období první ČSR // Co jež tě nevíme o první Československé republice? – Praha, 1999. – S. 21 – 25.
7. Burešová J. T. G. Masaryk a emancipace žen // Sborník z konference ke 150. výročí narození T. G. Masaryka. – Praha, 2001. – S. 28 – 37.
8. Burešová J. Úloha ženských katolických organizací při Československé straně lidové v Československu v letech 1918 – 1938 // Studia Historica Nitriensia VII/1998. – Nitra, 1998. – S. 65 – 88.

ЗРОСТАННЯ РОСІЙСЬКОГО ЗЕМЛЕВОЛОДІННЯ НА ВОЛИНІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТ.

Після включення Волині до складу Російської імперії внаслідок ліквідації Речі Посполитої постала нагальна необхідність інтеграції регіону до політичної та економічної системи держави. Найефективніший засіб для досягнення цього завдання царські політики вбачали у цілеспрямованій законодавчій русифікації новоствореної Волинської губернії.

Ще Катерина II дарувала російським чиновникам у краї значні володіння, що перейшли в казну через успадкування прав польської корони та через конфіскації. В першій половині ХІХ ст. проекти розширення позицій «великоросійських» землевласників пропонувались Канкріним, Бібіковим та іншими діячами. Ці пропозиції давали можливість створення в краї класу російських поміщиків виключно з осіб, що перебувають на державній службі та за рахунок земель, що перебували у власності казни [2; с.14,53].

П. Чубинський, що займався етнографічними дослідженнями в Південно-Західному краї, навів таку картину російського землеволодіння в регіоні на 1861 р.: у Волинській губернії російським землевласникам належало 160 маєтків, на Поділлі – 137; на Київщині – 357 маєтків. У руках волинських поляків на цей час зосереджувалось 2 887 маєтків [10; арк. 82]. Тобто співвідношення кількості російських маєтків до польських на Волині було 1 до 17. Частка російського землеволодіння на Волині була більшою в східних повітах губернії – Новоград-Волинському, Острозькому, Овручському і Житомирському (в цих повітах мешкало від 3 до 5 тис. кріпосних ревізських душ). В інших восьми повітах ця цифра не перевищувала 1 тис. душ, а в Дубенському повіті – лише 309 ревізських душ [2; с.86].

Та це були лише перші паростки російського поміщицького землеволодіння на Волині. Вирішальним у повороті політики російських властей до форсованої деполонізації / русифікації Волинської губернії стало друге польське повстання 1863 р. Активна участь багатьох волинських поміщиків у русі за відновлення Польщі в кордонах 1772 р. остаточно розвіяла ілюзії багатьох росіян щодо благонадійності поляків. За словами царського чиновника І. Рудченка, «тільки вперше після польського заколоту 1863 р. з'явилась нова думка про утворення в краї російського помісного елементу шляхом залучення сюди приватних осіб російського походження, котрі на свій

9. Burešová J. Zájem liberálně orientovaných ženských spolků o postavení venkovských žen v první polovině 20. století // K úloze a významu agrárního hnutí v českých a československých dějinách. – Praha, 2001. – S. 325 – 332.

10. Burešová J. Zemská organizace pokrokových žen moravských jako předsavitelka a pokračovatelka liberalizačních a demokratizačních snah žen na Moravě za první ČSR, Pohled do dvacátých let 20. století // ACTA UPO, Historica 29-2000. – Olomouc, 2000. – S. 143 – 156.

11. Burešová J. Ženské katolické organizace v Čechách a na Moravě (1918 – 1938) // Politický katolicismus v nástupnických státech Rakousko-Uherské monarchie v letech 1918 – 1938. – Olomouc, 2001. – S. 207–215.

12. Burešová J. Ženské spolky a zemědělské ženy v období první ČSR // Politická a stavovská zemědělská hnutí ve 20. století. Studie Slováckého muzea. – Uherští Hradiště, 2000. – S. 249 – 258.

13. Horská P. Žena v Praze na přelomu 19. a 20. století // Documenta Pragensia XIII. Žena v dějinách Prahy. – Praha, 1996. – S. 195 – 202.

14. Horská P., Fialová L. Česká žena očima statistiky za poslední sto let // Historické listy. – 1991. – № 1. – S. 8 – 16.

15. Kořalka J. Zvolení ženy do českého zemského sněmu roku 1912 // Documenta Pragensia XIII. Žena v dějinách Prahy. – Praha, 1996. – S. 307 – 320.

16. Lenderová M. K hříchu i k modlitbě. Žena v minulém století. – Praha, 1999. – 302 s.

17. Pavlová-Ružičková E. Žena a hnutí sociální // Naše doba. – 1925. – S. 21 – 29.

18. Rod ženský: kdo jsme, odkud jsme přišly, kam jdeme? / A. Vodáková, O. Vodáková. – Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. – 356 s.

19. Statistická příručka Republiky Československé. Statní úřad statistický. – Praha, 1932. – Díl IV. – 486 s.

20. Statistický přehled Republiky Československé. – Praha: Statní úřad statistický v Praze, 1930. – 312 s.

21. Trapl M. Československá strana lidová na Slovensku v letech 1925 – 1938 // Historický časopis. – 1988. – № 3. – S. 480 – 486.

22. Trapl M. Politický katolicismus a Československá strana lidová v Československu v letech 1918 – 1938. – Praha, 1990. – 204 s.

23. Vichtová V. Ženy v politice agrární strany v letech 1918 – 1929. – Opava: Slezská univerzita v Opavě filosoficko-přírodovědecká fakulta, 2000. – 63 s.

24. Vošahlíková P. Česká žena v politice a veřejné činnosti na přelomu 19. – 20. století // Documenta Pragensia XIII. – Praha, 1996. – S. 291 – 300.

25. Wiedermannová-Motýčková Z. Profesor Masaryk a ženské hnutí na Moravě // T. G. Masarykovi k 60. narozeninám. – Praha, 1910. – S. 260 – 261.

26. Wittlichová L. Materiály k ženské otázce ve sbírkách Archivu Národního muzea // Documenta Pragensia XIII. Žena v dějinách Prahy. – Praha, 1996. – S. 355 – 370.

27. Wolchik Sharon L. Czech and Slovak Women and Political Leadership // Women's History Review. – 1996. – Vol. 5 – 4. – P. 525 – 538.

Постоловський Руслан Михайлович – заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент Академії педагогічних і соціальних наук та Міжнародної слов'янської академії, кандидат історичних наук, ректор РДГУ, професор, завідувач кафедри всесвітньої історії РДГУ

Савчук Петро Оксентійович – кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії РДГУ

Сєєрова Ольга Владиславівна – доцент кафедри всесвітньої історії РДГУ

Слесаренко Андрій В'ячеславович – кандидат історичних наук, старший викладач кафедри всесвітньої історії РДГУ

Шеретюк Валерій Миколайович – кандидат історичних наук, декан історико-соціологічного факультету, доцент кафедри історії України РДГУ

Шмид Олександр Павлович – аспірант кафедри історії України РДГУ

ЗМІСТ

Постоловський Р.М.
НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНІ ТРАДИЦІЇ ЧЕСЬКОГО
НАРОДУ В ІСТОРИЧНІЙ ПАМ'ЯТІ СУСПІЛЬСТВА 3

Шеретюк В.М.
РЕЛІГІЙНИЙ ЧИННИК У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ ПЕТРА I..... 18

Савчук П.О.
ОБЛАШТУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ З ПОЛЬЩІ І
ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД..... 28

Гон М.М., Постельжук О.П.
ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКА УНІЯ:
МОДЕЛЬ ІНДИВІДУАЛЬНОГО УГОДОВСТВА..... 37

Сєєрова О.В.
ДЕКАБРИСТСЬКІ АРТІЛІ У СИБІРУ 42

Мельничук П.У.
БУРЕМНИЙ 1918 РІК НА ВОЛИНІ (ДО 90-РІЧЧЯ
УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ (УД) П.СКОРОПАДСЬКОГО)..... 48

Десятничук І.О.
ІСТОРІОГРАФІЯ „ПРАЗЬКОЇ ВЕСНИ”:
ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ В ОСМИСЛЕННІ ПРОБЛЕМИ 56

Слесаренко А.В.
КЛУБ „ОБРОДА” („ВІДРОДЖЕННЯ”) В СУСПІЛЬНО-
ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСАХ У ЧЕСЬКИХ ЗЕМЛЯХ 1989 р..... 64

Кукурудза А.Р.
ІНСТИТУЦІЙНІ РИСИ АВТОКЕФАЛЬНИХ ЗМАГАНЬ
В УКРАЇНІ 1917-1921 рр. 68

Мартинчук І.І.
ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ТА ЕВОЛЮЦІЯ ЗОВНІШНЬОЇ
ПОЛІТИКИ СЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ В 1993-1995 рр. 75

Ворон О.П. РОЛЬ І МІСЦЕ ЧЕХОСЛОВАЦЬКИХ ЖІНОК У СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ МІЖВОЄННОЇ ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ (1918 – 1938 рр.).....	81
Шмид О.П. ЗРОСТАННЯ РОСІЙСЬКОГО ЗЕМЛЕВОЛОДІННЯ НА ВОЛИНІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТ.....	90
Петлюк І.В. БОСНІЯ І ГЕРЦЕГОВИНА В ДИПЛОМАТИЧНІЙ КАЗУЇСТИЦІ ВЕЛИКИХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВ 1875 - 1878 рр.....	97
Іванченко О.В. СПІВПРАЦЯ ВИШЕГРАДСЬКИХ ДЕРЖАВ У ГРУПІ В ПЕРІОД З 1991 ПО 1995 РІК.....	107
Долганов П.С. ЕКОНОМІЧНИЙ НАЦІОНАЛІЗМ: ГЕНЕЗИС ТА ГЕОПОЛІТИЧНИЙ ПРОСТІР ФУНКЦІОНУВАННЯ (ХVІІІ – ПЕРША ТРЕТИНА ХХ).....	113
Дубравська А.М. СЕЛО МАЛІ ДОРОГОСТАЇ МЛИНІВСЬКОГО РАЙОНУ В ХVІ – ХІХ СТОЛІТТІ: ПОГЛЯД КРІЗЬ ВІКИ	121
Бондар А. „ГОЛОДОМОР НА ПОДІЛЛІ 1932-1933 Р.Р.”.....	128
Мишков В. ЗАХІДНИЙ ВПЛИВ ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ ЦЕРКОВНОГО РОЗКОЛУ В МОСКОВСЬКОМУ ЦАРСТВІ В ХVІІ СТОЛІТТІ ...	137
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	144
ЗМІСТ	146

Наукове видання

Збірник матеріалів
Другої науково-практичної міжвузівської конференції
„Слов’янські народи в історичному процесі:
генезис проблеми”

Випуск 2

Укладачі : Шеретюк В.М., Савчук П.О.

Відповідальний за випуск – Шеретюк В.М.
Відповідальний редактор – Кревська Г.А.
Комп’ютерна верстка – Писарець С.М., Самсонюк В.Б.
Комп’ютерний макет – Третьак О.Ю.

Слов’янські народи в історичному процесі: генезис проблеми:
Збірник матеріалів II науково-практичної міжвузівської конференції.
Вип.2. – Рівне: РДГУ, 2008. – 146 с.

Підписано до друку 10.09.2008 р. Формат 60х84 1/16.
Гарнітура Times New Roman. Папір офсетний.
Друк різнографічний. Умовн. друк. арк. 13,9. Зам.№ 60 /1.
Наклад 300 прим.

Адреса редакції: кафедра всесвітньої історії,
Рівненський державний гуманітарний університет,
вул. С.Бандери, 12, м. Рівне.

Віддруковано засобами оперативної поліграфії
редакційно-видавничого відділу
Рівненського державного гуманітарного університету